

Sémantické aspekty katalogizace II

PhDr. Jiří Stodola

Opakování – předmět knihovnictví

- předmětem knihovnictví jsou **informační objekty** (dokumenty), což jsou **znakové agregáty** individuů

K rozlišení individuů a agregátů viz také kap. 2.2 z

STODOLA, Jiří. Individua, sociální sítě a poznání: Možnosti a limity kognitivního a sociálně-doménového paradigmatu v informační vědě a realistický model domény. *ProInflow* [online]. **21.08.2012** [cit. 19.09.2012]. Dostupný z WWW: <<http://pro.inflow.cz/individua-socialni-site-poznani-moznosti-limity-kognitivniho-socialne-domenoveho-paradigmatu-v-infor>>. ISSN 1804–2406.

Opakování – katalogizace

- **Katalogizace** je činnost vytváření bibliografických a katalogizačních záznamů
- **Sémantický aspekt** (hledisko) znamená, že se zaměřujeme na objekty, které jsou předmětem katalogizace, tj. na objekty, na které jsou vytvářeny katalogizační záznamy a zkoumáme jejich vztah k údajům katalogizačního záznamu

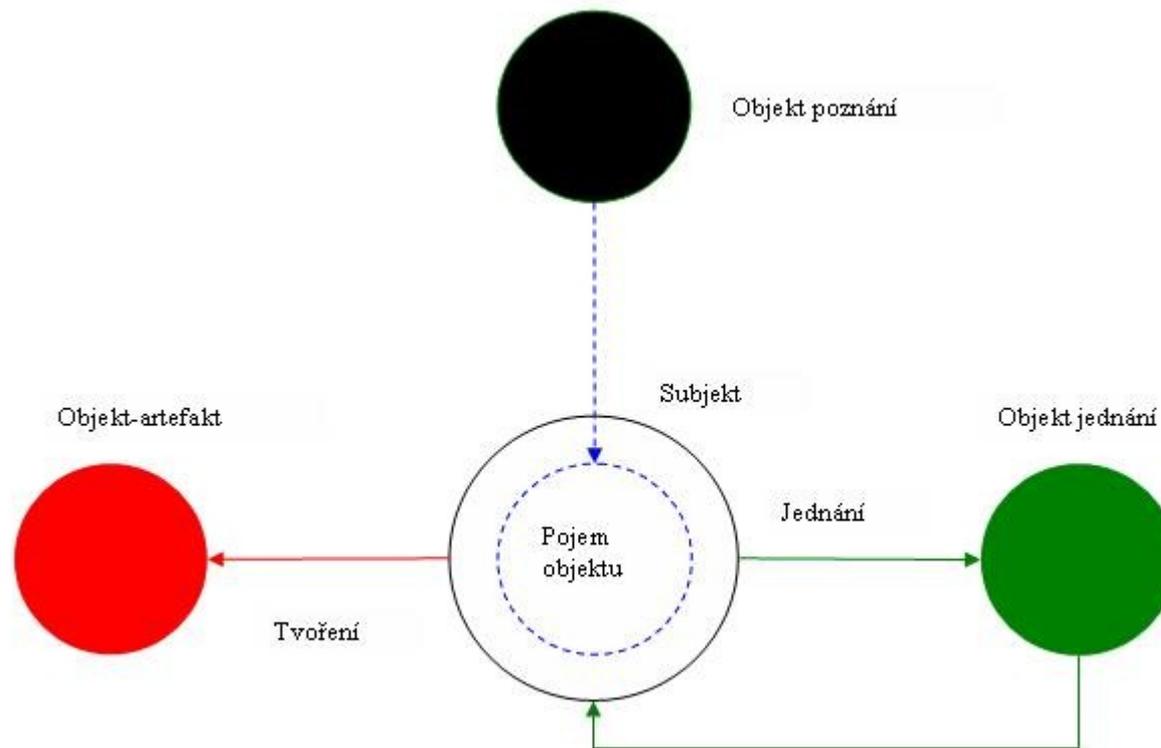
Opakování – obsah kursu

- *Anglo-americká katalogizační pravidla (AACR2)*
- *Funkční požadavky na bibliografické záznamy*
- *Ustanovení mezinárodních principů katalogizace*
- *Obecná sémantika*

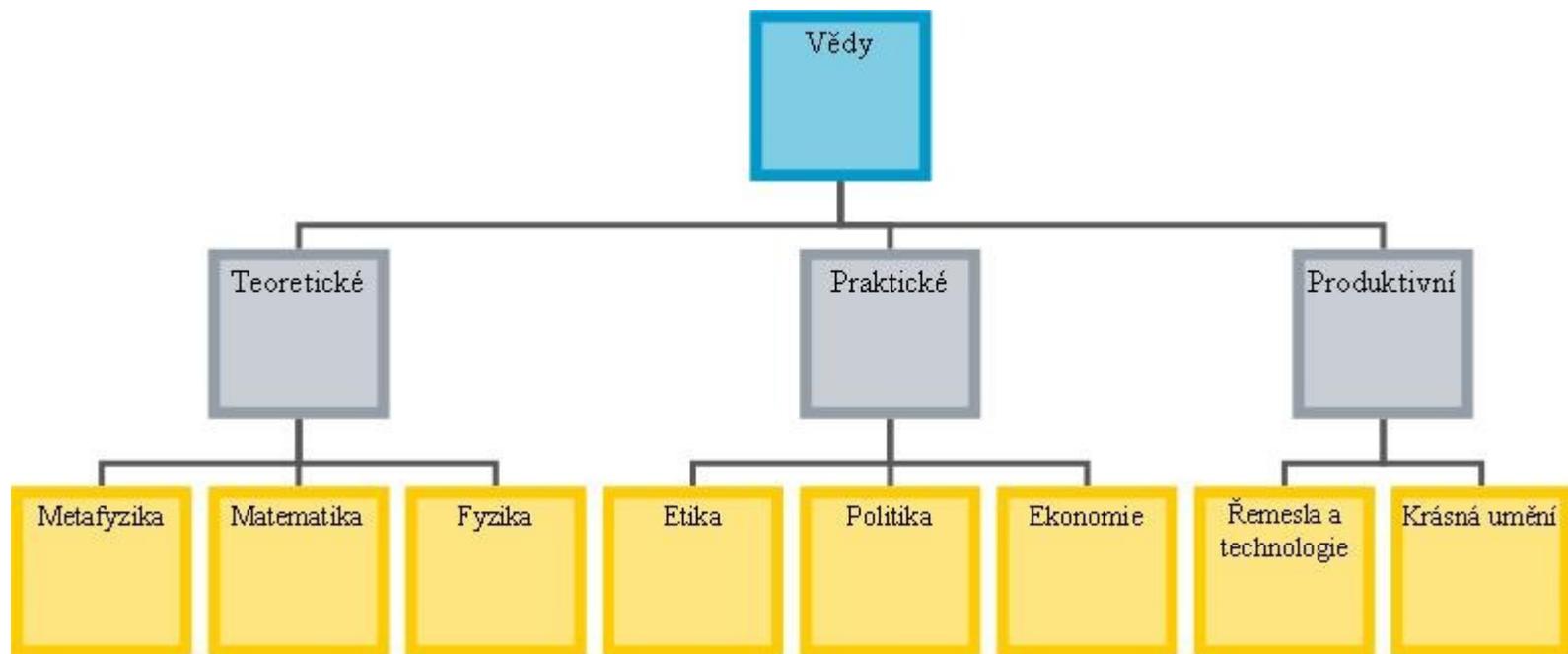
Kam patří katalogizace

- činnosti typicky lidské, tj. založené na rozumovém poznání můžeme rozdělit na:
  - **poznání** (poznání pro poznání)
  - **jednání** (poznání má za cíl správné jednání)
  - **tvoření** (poznání má za cíl tvorbu sociokulturních objektů)

Poznání, jednání, tvoření

Aristotelelský sytém věd

Katalogizace

- je činnost, **činnost vytváření** bibliografických a katalogizačních záznamů
- patří do oblasti **tvorby** (produktivních věd)
- týká se to obecně informační vědy jako takové – mnozí autoři ji ztotožňují s **technologií**, upírají jí status vědy

Katalogizace jako produktivní věda

- V současnosti vedle ryze **praktické stránky** katalogizace (technologie) existuje i její **teoretická část**.
- Je tedy možné katalogizaci považovat za **produktivní vědu**, vědu, kde **poznání** směřuje k **praktické činnosti** tvorby záznamů

Důvody transformace ve vědu

- snaha o **mezinárodní spolupráci** v oblasti katalogizace, která vyvolala požadavek standardizace katalogizační činnosti
- rozvoj **informačních technologií** a s ním spojená možnost vzájemného **sdílení** katalogizačních záznamů
- vznik nových **dokumentů a médií**
- orientace na **uživatele**
- snaha o vytvoření standardů použitelných pro všechny **paměťové instituce** (tj. knihovny, archivy, muzea)

Dokumenty

- 1961: **Pařížské principy** ([Paris principles](#))
- 1969: **International Standard Bibliographic Description** ([ISBD](#))
- výměnné formáty UNIMARC a [MARC 21](#)
- 1997: **Funkční požadavky na bibliografické záznamy** ([FRBRer](#))
- 2009: [Ustanovení mezinárodních principů katalogizace](#)
- 2010: [FRBRoo](#) (objektově orientované FRBR založené na [Conceptual Reference Model](#) – CRM z oblasti muzejnictví)

Vztah teorie a praxe

- **AACR2** se rozvíjí od začátku 20. století pro potřeby praxe
- praxe ukazuje potřebu teoretické reflexe problematiky, výsledkem jsou různé varianty **FRBR** a principů katalogizace
- FRBR je zpětně zabudována do AACR2

Katalogizační instrukce

- ***Pruská katalogizační instrukce*** (1899) – Německo, Rakousko-Uhersko i u nás
- ***Anglo-americká katalogizační instrukce*** (1908) – anglicky mluvící země (předchůdce AACR2)
- ***Sovětská katalogizační instrukce*** (1949-1958) – založená na předchozích instrukcích

Pravidla založená na pruské instrukci (popř. sovětské)

- 1921 Zdeněk Václav Tobolka: ***Pravidla, jimiž se řídí budování abecedního seznamu jmenného***
- 1925 Jaromír Borecký: ***Pravidla katalogu základního (lístkového abecedního seznamu jmenného s dodatkem popisu spisů drobných***
- 1950 ***Prozatímní pravidla abecedního seznamu jmenného***
- 1959 Miroslav Nádvorník a kolektiv: ***Pravidla jmenného katalogu***
- 1960 ***Pravidla jmenného katalogu pro střední a menší knihovny***
- 1964 ČSN 01 01 95 ***Bibliografický (dokumentační) a katalogizační záznam***
- 1969 Miroslav Nádvorník a kolektiv: ***Pravidla jmenného katalogu*** (2. opr. a dopl. vyd.)
- 1971 František Horák, Emma Urbánková, Bedřiška Wiždálková: ***Speciální pravidla pro popis starých tisků, prvotisků a rukopisů***
- 1972 Hana Vodičková a kolektiv: ***Pravidla jmenného záznamu speciálních dokumentů a analytického popisu***
- 1988 ČSN 01 01 68 ***Tvorba jmenného záhlaví***

Přechod na AACR2

- 1992: ČSN 01 01 95 ***Bibliografický záznam*** (založená na ISBD)
- 1993-1998: české překlady ***ISBD***
- 1994 český: **překlad AACR2R**
- 1996 české: **interpretace AACR2**

AACR2

Rozhodující vliv na AACR2 mají zejména mezinárodní standardy ISBD, jejichž cílem je

- všeobecná srozumitelnost záznamu
- výměna záznamů z různých zdrojů a mezi různými zeměmi
- převod záznamu do strojem čitelné podoby

Od roku 2002 je do AACR2 zabudovány FRBR

ISBD a FRBR

Obsahem ISBD je

- specifikace údajů
- stanovení pořadí údajů
- stanovení interpunkce mezi údaji

FRBR

- nezabývá se katalogizačními údaji, ale objekty katalogizace
- modeluje objekty pomocí entitně-relačního (modelu), rozlišuje entity, atributy a vztahy

Jmenný záznam dle ČSN 01 01 95 (z roku 1964)

LASENIC, Pierre de

Tarot. Klíč k iniciaci. [Autor:] Pierre Lasenic. Kresby karet a symbolů Vladislav Kužel. P., Trigon, t. Tiskařské závody, Čelákovice 1994. 238 s., obr., tab. Brož. – „Amethyst.“ – Obálka Vladimír Zadrobílek. – Faksimile 1. vyd. – Ilustr.tit.list.

Jmenný záznam podle ISBD

LASENIC, Pierre de

Tarot : klíč k iniciaci / Pierre Lasenic ;
kresby karet a symbolů Vladislav Kužel. --
Praha : Trigon, 1994 (Čelákovice :
Tiskařské závody). -- 238 s. : obr., tab. ;
23 cm. -- (Amethyst). – Obálka Vladimír
Zadrobílek. -- Faksimile 1. vyd. z r.1940. --
Ilustr. tit. list.

ISBN 80-85320-42-8 (brož.)

Jmenný záznam podle AACR2

- Lasenic, Pierre de, 1900-1944
Tarot : klíč k iniciaci / Pierre Lasenic ; [kresby karet a symbolů Vladislav Kužel]. -- Praha : Trigon, 1994. -- 238 s. : il. ; 23 cm. -- (Amethyst)
ISBN 80-86159-82-5 (v knize neuvedeno : brož.) ISBN 80-85320-42-8 (chyb.)

Hřbetní název: Tarot, klíč k iniciaci

Složené s. [199-204] obsahují tabulky -- Faksimile 1. vyd. z r. 1940

Kužel, Vladislav

Domácí úkol

Přečíst:

- DROBÍKOVÁ, B. Vývoj, směřování a trendy katalogizace za poslední čtyři roky: od FRBR až po revizi AACR2R v roce 2002, *Národní knihovna - knihovnická revue*, 2002, č. 3. ISSN 1214-0678.

Dostupné také z:

<http://full.nkp.cz/nkkr/nkkr0203/0203153.html>